

2024

Riktlinjer för riksfärdtjänst

VÄSTMANLAND
2024-12-12

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	2
2. GRUNDER FÖR RIKSFÄRDTJÄNST	3
3. PRÖVNING AV TILLSTÅND	4
3.1 Ansökan om resa.....	4
3.2 Behovsbedömning	4
3.3 Barn och unga	4
3.4 Ledsagare.....	4
3.5 Färsätt.....	4
3.6 Giltighetstid	5
3.7 Överklagan	5
3.8 Återkallelse av tillstånd	5
4. ÖVRIGA VILLKOR	6
4.1 Anpassning av restid	6
4.2 Samåkning.....	6
4.3 Avgift.....	6
4.4 Medresenär	6
4.5 Service från chauffören.....	6
4.6 Hjälpmedel och bagage.....	6
4.7 Tjänstehund och sällskapsdjur	6
4.8 Bilbarnstol	7
4.9 Kostnad vid beställning av riksfärdtjänst.....	7
4.10 Bomresor	7

1. INLEDNING

Riksfärdtjänst innebär att folkbokföringskommunen har skyldighet att lämna ersättning för resekostnader för personer som till följd av ett stort och varaktigt funktionshinder måste resa på ett särskilt kostsamt sätt. Rätten till riksfärdtjänst regleras i Lag om riksfärdtjänst (1997:735) samt lagens förarbeten och rådande praxis. Syftet med riksfärdtjänsten är att personer med mer omfattande funktionsnedsättningar ska ges möjlighet att göra längre resor. Riksfärdtjänsten får anlitas av den som efter prövning har fått tillstånd till det. Kraven för tillstånd till riksfärdtjänst är annorlunda och högre än för färdtjänst. Resan kan genomföras med ett för ändamålet särskilt anpassat färd sätt eller med allmänna kommunikationer tillsammans med ledsagare. Avsaknad av allmänna kommunikationer, enbart hög ålder eller allmänna svårigheter att resa med den reguljära kollektivtrafiken är ingen grund för att beviljas tillstånd till riksfärdtjänst.

Dessa riktlinjer anger generella regler och villkor för riksfärdtjänstens utformning och servicenivå och avser att ge vägledning för frågor som rör riksfärdtjänst i Västmanland. Till grund för riktlinjerna ligger politiska mål, berörd lagstiftning och rättslig praxis som tillkommit vid prövning i domstol.

2.GRUNDER FÖR RIKSFÄRDTJÄNST

Grundläggande kriterier för riksfärdtjänst:

- Sökanden ska vara folkbokförd i en kommun i Västmanland.
- Resan med allmänna kommunikationer till följd av den sökandes funktionsnedsättning måste göras på ett särskilt kostsamt sätt eller kan inte göras utan ledsagare.
- Ändamålet för resan är rekreation, fritidsverksamhet eller någon annan enskild angelägenhet.
- Resan görs inom Sverige från en kommun till en annan kommun.
- Resan görs med ett för ändamålet särskilt anpassat fordon eller med allmänna kommunikationer tillsammans med ledsagare.
- Resan bekostas inte av någon annan anledning av det allmänna.

Tillstånd beviljas inte om stat, kommun eller region av någon anledning betalar resan eller om resan företas i tjänsten. Riksfärdtjänst beviljas inte för resor till och från skola, arbete, sjukvård eller medicinsk behandling. Resa i syfte att fullgöra förtroendeuppdrag i en förening, till exempel en handikappförening, betraktas som en privatresa som får göras med riksfärdtjänst. Förtroendeuppdrag i fackliga föreningar beviljas inte riksfärdtjänst då dessa har tydlig anknytning till den enskildes arbete.

Funktionshindret ska bedömas vara varaktigt i minst sex månader och ska medföra att resorna inte kan ske till normala resekostnader. Resorna ska vidare inte kunna genomföras på egen hand med allmänna kommunikationer och med den service som normalt kan fås av trafikföretaget.

3. PRÖVNING AV TILLSTÅND

3.1 Ansökan om resa

Ansökan ska ske skriftligt på särskilt avsedd blankett och vara inkommen till tillståndsgivaren senast 21 dagar före önskad resa. I undantagsfall (till exempel för närvaro vid begravning eller besök hos akut sjuk anhörig) kan ansökan göras senare. I samband med storhelger krävs i praktiken att beställning sker tidigare eftersom tillgången på transportmedel är begränsad. En muntlig ansökan kan tas emot vid särskilda skäl men bör alltid kompletteras med att en skriftlig ansökan i efterhand.

I normalfallet sker ansökan om riksfärdtjänst för varje enskild resa. Vid kontinuitet i resandesträckan kan tillstånd sökas för viss tid med ett visst antal resor. Sådana resor beviljas endast med specificering av resandesätt och begränsning av resmål.

3.2 Behovsbedömning

Behovet av riksfärdtjänst utreds och bedöms utifrån om sökandens funktionsnedsättning är stor och varaktig och medför att denne måste resa på ett särskilt kostsamt sätt. Riksfärdtjänstillståndet prövas individuellt utifrån funktionshindret längs den aktuella resvägen, i relation till tillgängligheten i den omgivande yttre miljön och de allmänna kommunikationsmedlen. Funktionshindrets svårighetsgrad avgör om tillstånd medges och vilket färdmedel som får användas. Ett läkarutlåtande kan krävas som en del i beslutsunderlaget men berättigar i sig inte riksfärdtjänst. Tillstånd kan ej ges för resor som redan genomförts.

3.3 Barn och unga

Prövning av tillstånd för barn och unga under 18 år ska göras i förhållande till barn utan funktionshinder i motsvarande ålder. Avgörande är huruvida barnets svårigheter att resa med allmänna kommunikationer, 2:a klass-tåg eller motsvarande i huvudsak beror på funktionshinder eller den för åldern typiska utvecklingsnivån och mognaden.

Ett yngre barn reser vanligtvis inte längre resor på egen hand utan sällskap av vuxen. Men om barnets svårigheter i huvudsak beror på funktionshinder föreligger inte något föräldraansvar beträffande barnets möjligheter att förflytta sig. Barnet är i detta fall berättigat till riksfärdtjänst om en resa till följd av den sökandens funktionshinder inte kan genomföras med allmänna kommunikationer.

3.4 Ledsagare

Med ledsagare avses en person som måste medfölja en tillståndshavare för att denne ska kunna genomföra en resa. Behovet av ledsagare ska vara knutet till själva resan och inte till vistelsen vid resmålet. Om tillståndshavare inte kan genomföra en resa med en ledsagare kan tillstånd för ytterligare ledsagare beviljas. Om ledsagare behövs på en del av resan ska ledsagare beviljas för hela resan. Vid resa med personbil och specialfordon bedöms ledsagare ej behövas annat än i undantagsfall vid behov av särskild hjälp eller kvalificerat stöd under själva resan. Lagen om riksfärdtjänst föreskriver inte någon skyldighet för kommunen att tillhandahålla person för ledsagning. Ledsagare ska stiga på och av vid samma plats som den riksfärdtjänstberättigade.

3.5 Färdsätt

Tillstånd till riksfärdtjänst får förenas med föreskrifter om färdsätt. Val av färdsätt beslutas utifrån svårighetsgraden av resenärens funktionshinder. Resor med riksfärdtjänst ska göras med allmänna kommunikationer eller för ändamålet särskilt anpassat fordon. Ersättning för resor med hyrbil eller privatbil medges ej.

Billigaste färdsätt ska användas, med hänsyn till den sökandes möjligheter att resa utifrån dennes funktionshinder. En och samma resa kan innebära flera olika färdsätt. Detta innebär följande:

- a) I första hand används allmänna kommunikationer, det vill säga tåg, buss eller flyg där så är möjligt med hänsyn till resenärens funktionshinder.
- b) I andra hand används allmänna kommunikationer i kombination med personbil eller specialfordon.
- c) I tredje hand används enbart personbil eller specialfordon.

Tåg med ledsagare prövas i första hand. På de flesta tåg finns rullstolslyft samt särskilt anpassade vagnar vilket gör att även rullstolsburna kan klara tågresor. Behov av ledsagare vid tågresa kan vara befogat för att resan ska kunna genomföras. Beslut om tågresa kan vid behov kompletteras med särskilt anpassat fordon för att resenären ska komma ända fram till besöksadressen.

Flyg kan i vissa lägen vara ett billigare alternativ än tåg med ledsagare. Flyget har generellt en hög servicenivå och för resenärer med funktionshinder finns oftast extraservice. På grund av begränsningar i flygförbindelserna kan riksfärdtjänstresa komma att kompletteras med tillstånd för tåg med ledsagare eller särskilt anpassat fordon.

Tillstånd att åka med personbil eller specialfordon hela resvägen kan bli aktuellt när sökande inte, även med hjälp av ledsagare, har förutsättningar för att på ett rimligt sätt klara en resa med allmänna kommunikationer.

Samordning av resor med personbil eller specialfordon sker regelmässigt där det är möjligt. Det innebär att resenären kan få samåka på hela eller delar av sträckan. Resenären måste därav beräkna extratid för att resan kan tidigareläggas eller senareläggas om inte särskilda skäl finns. I speciella fall kan tillstånd för ensamåkning beviljas med hänsyn till sökandens funktionsnedsättning.

3.6 Giltighetstid

Tillståndet beviljas i normalfallet för enstaka resa tur och retur. Vid återkommande resor till samma resmål och för samma ändamål kan tillstånd sökas generellt för visst antal resor under viss tid. Tillstånd för återkommande resor ges med giltighet för högst ett år.

3.7 Överklagan

Tillståndsgivarens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Varje beslut om avslag innehåller information om hur beslutet kan överklagas. Överklagandet ska skickas till tillståndsgivaren inom tre veckor från det att den sökande tagit del av beslutet.

3.8 Återkallelse av tillstånd

En tillståndsgivare får återkalla ett generellt tillstånd att anlita riksfärdtjänst om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns. Ett tillstånd får också återkallas om tillståndshavaren gjort sig skyldig till allvarliga eller upprepade överträdelser av de föreskrifter som gäller för riksfärdtjänst. Föreskrifter får ändras om ändrade förhållanden föranleder detta. Innan ett beslut om återkallelse fattas görs en utredning som tillståndshavaren har rätt att få ta del av och yttra sig över. Återkallelse av rikstillstånd kräver alltid beslut i ansvarig nämnd.

4. ÖVRIGA VILLKOR

4.1 Anpassning av restid

För att samordna resor på allmänna kommunikationer behöver avresetiden ibland förskjutas. Huvudregeln är att avresetiden kan förskjutas inom en halv dag. I samband med större helger kan större tidsförskjutningar krävas. Avsteg från reglerna om tidsförskjutning kan göras med hänsyn till resenärernas funktionshinder och ändamålet med resan.

4.2 Samåkning

Samordning av resor med fordon sker regelmässigt där det är möjligt. Detta innebär att resenären får samåka på hela eller delar av sträckan. Vid samåkning kan körsträckan och restiden bli längre än vid direktresa. I speciella fall kan kommunen besluta om ensamåkning med hänsyn till sökandens funktionsnedsättning.

4.3 Avgift

Vid resa med riksfärdtjänst ska tillståndshavaren betala en egenavgift som motsvarar normala resekostnader med allmänna färdmedel. Resenärens egenavgift regleras genom regeringens förordning (1993:1148) om egenavgifter vid resor med riksfärdtjänst. Beviljad ledsagare medföljer utan extra kostnad för tillståndshavaren.

4.4 Medresenär

Medresenär är en annan person som åker med i fordonet under resan utan att vara ledsagare. Den riksfärdtjänstberättigade får ta med sig medresenärer på resan utan särskild prövning. Antalet medresenärer kan aldrig bli större än att samtliga resande ryms i det anvisade fordonet inklusive eventuell ledsagare. Medresenären ska vara med från resans start till dess mål. Vid resa med taxi eller specialfordon betalar medresenären samma egenavgift som tillståndshavaren. Medföljande minderåriga barn betalar 70 % av egenavgiften.

4.5 Service från chauffören

Generellt hjälper föraren till vid i- och urstigning av fordonet samt hjälper till vid i- och urlastning av bagage och hjälpmedel. Vid behov av särskild hjälp till/från port i markplan under den specifika resan ska detta uppges i samband med beställningen av resan.

4.6 Hjälpmedel och bagage

Nödvändiga hjälpmedel som krävs för att genomföra resan får medtas. För att få resa sittande i rullstol måste rullstolen vara godkänd till att sitta i under färd. Det är inte chaufförens ansvar att tillse att tillbehör såsom nackstöd till rullstolen är anpassade för resa sittande i rullstol. Bagage får medföras i den mängd som respektive trafikföretag medger i sina stadgar. För resa med taxi får normalt bagage medföras. Som normalt bagage räknas två väskor per resenär.

4.7 Tjänstehund och sällskapsdjur

Vid resor med anvisat färdmedel får sällskapsdjur endast medföras enligt trafikföretagets anvisningar. Undantag medges alltid för tjänstehund. Hundar inklusive ledar- och assistanshundar ska transporteras i bagageutrymmet vid resa i personbil eller specialfordon. Mindre sällskapsdjur som kan bäras ska alltid transporteras i väska eller bur. Tillståndsinnehavaren ansvarar själv för all hantering av sällskapsjuret samt ser till att djuret inte förorsakar skada eller obehag under resan.

4.8 Bilbarnstol

Om tillståndsinnehavaren ska använda bilbarnstol vid beviljat färdstätt i personbil eller specialfordon behöver detta uppges i samband med beställningen av resan. Det är medföljande vuxens ansvar att själv ta med bilbarnstol. Riksfärdtjänsten AB tillhandahåller normalt inte bilbarnstol då det inte kan garanteras ingå i de avtal som finns med deras anslutna taxibolag i Sverige.

4.9 Kostnad vid avbeställning av riksfärdtjänst

Tillståndsinnehavaren ska alltid avbeställa sin riksfärdtjänstresa snarast möjligt när förhinder uppkommer. Någon kostnad uppkommer ej så länge fordonet ej påbörjat framkörning. Vid resa med tåg föreligger ingen kostnad för resenären om biljetter hinner avbeställas och tillståndsinnehavaren skickar tillbaka biljetterna till Riksfärdtjänsten AB.

4.10 Bomresor

En utredning görs alltid av handläggare angående orsak till försening/bomkörning om att en kund har bommat en resa när Riksfärdtjänsten AB hör av sig angående extra kostnader för framkörningsavgiften. Vid direkt nonchalans/oaktsamhet/missbruk av tillståndshavaren ska framkörningsavgiften debiteras denne.